

Verdrag over Chemische Wapens

Het 'Verdrag tot verbod van de ontwikkeling, de productie, de aanleg van voorraden en het gebruik van chemische wapens en inzake vernietiging van deze wapens' behoort tot het internationaal recht dat wapens verbiedt die bijzonder afschuwelijk worden geacht. Na de Eerste Wereldoorlog werden chemische en bacteriologische methodes om oorlog te voeren veroordeeld door de publieke opinie, en verboden door het uit 1925 daterende Protocol van Genève. Het verdrag versterkt het fundamentele principe dat het recht van de oorlogvoerende partijen om methoden en middelen van oorlogvoering te kiezen niet onbeperkt is. Het verdrag werd onderhandeld tijdens de Ontwapeningsconferentie en ondertekend in Parijs op 13 januari 1993. Het trad in voege op 29 april 1997. Een overgrote meerderheid van staten is er door gebonden.

Doel van het verdrag

Eenzijds wil het verdrag het gebruik van chemische wapens volledig uitsluiten. Zoals het Verdrag over Biologische Wapens uit 1972, vormt het een aanvulling en versterking van het 'Protocol van Genève betreffende het verbod van het gebruik in oorlog van stik-, gift-, of dergelijke gassen en van bacteriologische middelen' uit 1925.

Bijgevolg, naast het niet toelaten van enige reserves (art. XXII), verbiedt het verdrag niet alleen het gebruik van chemische wapens, maar ook de ontwikkeling, productie, de aanleg van voorraden, de opslag en transfer. Bovendien wordt geëist dat de chemische wapens en hun productievoorzieningen worden vernietigd.

Anderzijds is het verdrag gebaseerd op het idee dat verwezenlijkingen in de chemische sector enkel en alleen mogen worden gebruikt in het belang van de mensheid. Het verdrag bevordert en controleert de ontwikkeling van de chemische industrie ingevolge doeleinden die niet door het verdrag verboden zijn. Het voorziet in een systeem van bijstand en bescherming ten voordele van staten die reeds het slachtoffer werden van chemische oorlogsvoering of die daarmee bedreigd zijn.

Verbodsbepalingen en vernietiging

Elke staat die partij is bij dit verdrag verplicht zich ertoe nimmer en onder geen enkele omstandigheid (art. I.1):

- chemische wapens te ontwikkelen, te produceren, of anderszins te verwerven, een voorraad daarvan aan te leggen of in bezit te houden, dan wel aan wie dan ook direct of indirect over te dragen;
- chemische wapens te gebruiken;
- militaire voorbereidingen te treffen tot het gebruik van chemische wapens;
- wie dan ook op enigerlei wijze te helpen, aan te moedigen of aan te zetten tot een ingevolge dit verdrag verboden activiteit.

Elke staat die partij is bij dit verdrag verplicht zich ertoe oproerbestedingsmiddelen niet als vorm van oorlogvoering te gebruiken (art. I.5).

Vervolgens verplicht elke staat die partij is bij dit verdrag zich ertoe over te gaan tot vernietiging van:

- chemische wapens en inrichtingen voor de productie van chemische wapens, die hij in eigendom of bezit heeft of die zich bevinden op een plaats onder zijn rechtsmacht of toezicht (art. I.2 en I.4). Deze vernietiging eindigt uiterlijk 10 jaar na de inwerkingtreding van dit verdrag (art. IV.6 en V.8);
- alle chemische wapens die hij heeft achtergelaten op het grondgebied van een andere staat die partij is bij dit verdrag, te vernietigen in overeenstemming met de Verificatiebijlage bij dit verdrag (art. I.3).

Verboden wapens en productievoorzieningen

Het verdrag hanteert een brede definitie van chemische wapens, die alles omvat wat onderdeel vormt van hun samenstelling. Het onderstaande wordt onder **chemische wapens** verstaan, tezamen of afzonderlijk (art. II.1, II.3 en II.9):

- giftige stoffen en hun voorlopers (voorlopers zijn de chemische reagentia die betrokken zijn bij enigerlei stap in de productie), behalve wanneer deze bestemd zijn voor ingevolge dit verdrag niet verboden doeleinden, namelijk industriële, agrarische, medische en farmaceutische doeleinden, of doeleinden die samenhangen met bescherming tegen giftige stoffen, of handhaving van de openbare orde en militaire doeleinden die geen verband houden met het gebruik van chemische wapens;
- munitie en andere inzetmiddelen, specifiek ontworpen om de dood of andere schade te veroorzaken door de toxische eigenschappen van de giftige stoffen;
- uitrusting specifiek ontworpen voor aanwending in rechtstreeks verband met deze munitie en andere inzetmiddelen.

Inrichting voor de productie van chemische wapens betekent apparatuur, ontworpen om chemische wapens te produceren of te vullen, alsmede elk gebouw waarin zulke apparatuur is ondergebracht (art. II.8).

Verificatie

Het verdrag voorziet in een dwingend verificatiesysteem, om toezicht te houden op de naleving door de staten van hun verplichtingen volgens het verdrag, namelijk het vernietigen van wapens en voorzieningen. Dit verificatiesysteem wordt in detail beschreven in de bijlagen bij het verdrag. Het voorziet dat initiële en daarna jaarlijkse **verklaringen** worden gemaakt betreffende de industriële chemische productie van de staat (art. III, IV.7, V.9 en VI.7-8 en Verificatiebijlage).

Feitelijke verificatie wordt uitgevoerd door middel van drie soorten inspecties: routine-inspecties op basis van nationale verklaringen (art. IV-VI), uitdaginginspecties met als uitsluitend doel feiten vast te stellen betreffende mogelijke niet-naleving van de bepalingen van dit verdrag (art. IX) en inspecties als antwoord op beweringen dat chemische wapens gebruikt worden (art. X).

Giftige stoffen die worden aangewend voor doeleinden die niet verboden zijn onder het verdrag en inrichtingen voor hun productie zijn eveneens aan verificatiemaatregelen onderworpen, zoals voorzien in de Verificatiebijlage (art. VI.2).

Organisatie voor het Verbod van Chemische Wapens

De Organisatie voor het Verbod van Chemische Wapens (Organization for the Prohibition of Chemical Weapons, OPCW) heeft als taak voorwerp en doel van dit verdrag te verwezenlijken, en een forum te bieden voor overleg en samenwerking tussen de staten, die partij zijn bij dit verdrag en daardoor *de facto* lid zijn van de OPCW (art. VIII. 1-2). Het Technisch Secretariaat van de OPCW heeft zijn zetel in Den Haag in Nederland. Dit Technisch Secretariaat voert de in dit verdrag bepaalde verificatiemaatregelen uit en zorgt voor technische bijstand ten behoeve van de staten die partij zijn bij dit verdrag bij de toepassingen van de bepalingen van dit verdrag (art. VIII.3, VIII.37 en VIII.38e).

Elke staat die partij is bij dit verdrag dient een **Nationale Autoriteit** aan te wijzen of in te stellen als nationaal centraal punt voor het doeltreffend contact met het OPCW (art. VII.4). De Nationale Autoriteit speelt een sleutelrol bij de toepassing van het verdrag. De bepaling van haar mandaat, structuur en bevoegdheden wordt overgelaten aan de staten.

Nationale uitvoeringsmaatregelen

Elke staat die partij is bij dit verdrag neemt, overeenkomstig zijn constitutionele procedures, de nodige maatregelen ter nakoming van zijn verplichtingen ingevolge dit verdrag (art. VII) en stelt de OPCW op de hoogte van de genomen maatregelen (art. VII.5). Om uiteenlopende interpretaties te voorkomen, dient de definitie van dit verdrag aangaande chemische wapens, opgenomen te worden in de nationale wetgeving.

Elke staat moet in het bijzonder zijn strafrecht verbreden opdat activiteiten verboden door dit verdrag hieronder vallen (vooral deze verboden door artikels I.1, I.5 en VI.2). Tevens moet de staat voorzien in de extraterritoriale toepassing van deze strafrechtelijke maatregelen ten aanzien van natuurlijke personen die zijn nationaliteit bezitten (art. VII.1).

Volgens het Statuut van Rome uit 1998, is het Internationaal Strafhof bevoegd om vermeende daders van oorlogsmisdaden te berechten, waaronder het gebruiken van verstikkende, giftige of andere gassen en overige soortgelijke vloeistoffen, materialen of apparaten tijdens internationale gewapende conflicten (art. 8.2(b) (xviii) van het Statuut).

In overeenstemming met het complementariteitsprincipe kan het Hof enkel vermeende misdadigers voor het gerecht dagen als een staat dit niet kan of niet wenst te doen. Om dit principe toe te passen moet een staat voorafgaandelijk wetgeving vastleggen waardoor oorlogsmisdadigers kunnen worden vervolgd.

De vorm en inhoud van andere noodzakelijke maatregelen om het verdrag te implementeren hangen af van de wapenvoorraden en -voorzieningen die een staat bezit, en van de aard van zijn chemische industrie. Deze maatregelen moeten onder andere het volgende garanderen en bevorderen:

- samenwerking en rechtshulp tussen staten om de verplichtingen ingevolge dit verdrag na te komen, in het bijzonder het voorkomen en beteugelen van verboden activiteiten (art. VII.2);

- de aanwijzing of instelling van een Nationale Autoriteit om doeltreffend contact met de OPCW en andere staten die partij zijn bij dit verdrag te verzekeren ((art. VII.4);
- de verplichte overdracht van informatie, nodig om nauwkeurige en volledige nationale verklaringen voor te bereiden van de entiteiten betrokken bij de Nationale Autoriteit;
- in het kader van het verificatiesysteem, en in overeenstemming met de Verificatiebijlage: de toegang en verwijdering van benodigdheden voor OPCW-inspectie en goedgekeurde materialen, de toegang van de inspectieteams tot de faciliteiten, en het voeren van de inspecties, in het bijzonder voor wat betreft het nemen van stalen en hun analyse;
- de herziening van de bestaande nationale voorschriften op het gebied van de handel in chemische stoffen, om deze in overeenstemming te brengen met voorwerp en doel van dit verdrag (art. XI.2(e)), overeenkomstig met controlemaatregelen vereist door het verdrag;
- het vertrouwelijk behandelen van informatie en gegevens die de staat in vertrouwen van de OPCW ontvangt, in overeenstemming met de Vertrouwelijkheidsbijlage (art. VII.6);
- respect voor de voorrechten en immuniteiten die vereist zijn voor de uitoefening van de taken van de OPCW en van personen omschreven in het verdrag (art. VIII.48-51 en Verificatiebijlage).

Meer volledige informatie over de implementatie van het verdrag is beschikbaar op de website van de Organisatie voor het Verbod van Chemische Wapens: www.opcw.org en op volgend adres:

OPCW
Johan De Wittlaan 32
NL - 2517 JR Den Haag
Tel: 0031 70 416 3300
Fax: 0031 70 306 3535

België

België ratificeerde het Chemisch Wapenverdrag op 27 januari 1997.